

درس دهم: جنگ ها و تقابل های جهانی

سوالات متن-تحلیل تصاویر-پاسخ فعالیت ها

نگارش: مژده قربانعلی زاده

استان گیلان

مقدمه

.....صفحه ۸۵.....

۱-انواع جامعه را از نظر قرآن کریم بنویسید.

نوع اول) جامعه ای که هرگونه ستیز و نزاع ناشی از خون، نژاد، طبقه، ملیت، جغرافیا و... را از بین می برد و همه بشر را بر مدار آرمانی حقیقی و اصیل جمع می کند.

نوع دوم) جامعه ای که به گروه ها و دسته های پراکنده و متخاصم تجزیه می شود؛ امکانات گروهی آنان پراکنده می شود و ظرفیت و نیروی آن نابود می گردد.

۲- آیه ۵۲ سوره مومنون « همانا این است امت شما، یک امت واحد و منم پروردگار شما...» به کدام نوع جامعه اشاره دارد؟

جامعه ای که هرگونه ستیز و نزاع ناشی از خون، نژاد، طبقه، ملیت، جغرافیا و... را از بین می برد و همه بشر را بر مدار آرمانی حقیقی و اصیل جمع می کند.

۳- آیه ۴ سوره قصص « همانا فرعون روی زمین برتری جویی کرد و اهالی اش را گروه گروه گردانید، گروهی را به ضعف و ناتوانی کشاند و ...» به کدام نوع جامعه اشاره دارد؟

جامعه ای که به گروه ها و دسته های پراکنده و متخاصم تجزیه می شود؛ امکانات گروهی آنان پراکنده می شود و ظرفیت و نیروی آن نابود می گردد.

جنگ های جهانی

.....صفحه ۸۶.....

۴- کدام جامعه شناس، معتقد بود پس از انقلاب صنعتی، جنگ از قاموس بشری رخت بر می بندد؟ اگوست کنت

۵- چرا کنت باور داشت پس از انقلاب صنعتی، جنگ از قاموس بشری رخت بر می بندد ؟

از نظر کنت، فاتحان در گذشته تاریخ با غنایم جنگی بر ثروت خود می افزودند. ولی با رشد علوم تجربی و صنعت، ثروت از طریق غلبه بر طبیعت به دست می آید. به همین دلیل، بعد از انقلاب صنعتی، جنگ از قاموس بشری رخت می بندند.

۶- اگوست کنت در مورد وقوع جنگ در فرهنگ و جوامع جدید غربی چه نظری داشت؟

جنگ در این جوامع، امری ذاتی نیست. بلکه امری عارضی و تحمیلی است.

۷- خطا بودن دیدگاه کنت در مورد عارضی بودن جنگ در جوامع جدید غربی، چگونه مشخص شد؟

وقوع دو جنگ بزرگ جهانی در نیمه اول قرن بیستم

۸- جنگ جهانی اول و دوم در چه سال هایی رخ داد؟

جنگ جهانی اول: ۱۹۱۴-۱۹۱۸ جنگ جهانی دوم: ۱۹۳۹-۱۹۴۵

۹- ویژگی متمایز دو جنگ جهانی با جنگ های گذشته تاریخ چیست ؟

این دو جنگ بزرگترین جنگ های تاریخ بشریت اند. کشته های این دو جنگ را تا صد میلیون نفر بیان کرده اند. در جنگ جهانی اول، برای نخستین بار از سلاح شیمیایی و در جنگ جهانی دوم، برای اولین بار از بمب اتم استفاده شد.

.....صفحه ۸۷.....

۱۰- مهم ترین عامل وقوع دو جنگ جهانی چیست؟

رقابت کشورهای اروپایی بر سر مناطق استعماری

۱۱- چرا رقابت کشورهای اروپایی بر سر مناطق استعماری از مهم ترین عوامل وقوع دو جنگ جهانی است؟

زیرا سرمایه و صنعت به بازارهای مصرف و نیروی کار ارزان نیاز داشت.

۱۲- چه ارتباطی بین مذهب و جنگ های جهانی وجود دارد؟

هیچ یک از دو جنگ جهانی، منشا دینی نداشت و ظاهر مذهبی و دینی به خود نگرفت.

۱۳- طرف های درگیر در دو جنگ جهانی، در قالب کدام اندیشه ها رفتار خود را توجیه می کردند؟

ناسیونالیستی - لیبرالیستی - سوسیالیستی

۱۴- آغاز و پایان دو جنگ جهانی از چه ویژگی برخوردار بود؟

دو جنگ جهانی با درگیری کشورهای اروپایی آغاز شد. با این همه، این دو جنگ به کشورهای اروپایی و غربی محدود نشد؛ بلکه همه جهان را درگیر خود ساخت. بعد از جنگ دوم نیز صلحی پایدار برقرار نگردید و جنگ بر متفقین دیروز سایه انداخت.

۱۵- پس از پایان جنگ های جهانی، شرایط جهان چگونه بود؟

بلوک شرق و غرب هر یک بخشی از جهان را زیر نفوذ خود قرار می دادند و تا زمان فروپاشی اتحاد جماهیر شوروی، جنگ

سرد بین دو بلوک، به همراه جنگ گرم بین مناطق پیرامونی این دو ادامه یافت و به اقتصاد کشورهای صنعتی یعنی اقتصاد

وابسته به تسلیحات نظامی رونق بخشید.

.....صفحه ۸۸.....

۱۶- نظریه پردازان غربی پس از فروپاشی بلوک شرق، وقوع «جنگ» را چگونه تحلیل می کردند؟

پس از فروپاشی بلوک شرق، جنگ را از کشورهای غربی به فرهنگ ها و تمدن هایی منتقل کرده اند که در دوران استعمار، تحت سلطه جهان غرب قرار گرفته بودند.

۱۷- کدام نظریه عملیات نظامی قدرت های غربی را در مقابله با مقاومت های کشورهای غیرغربی توجیه می کرد؟

نظریه جنگ تمدن ها

۱۸- نظریه جنگ تمدن ها متعلق به کیست؟ هانتینگتون

۱۹- نظریه جنگ تمدن های هانتینگتون را شرح دهید؟

هانتینگتون از آخرین مرحله درگیری ها در جهان معاصر با عنوان جنگ تمدن ها یاد می کند. از نگاه او در این مرحله، منشا

اصلی درگیری در جهان، عامل فرهنگی است و در این میان، فرهنگ اسلامی بزرگترین تهدید برای غرب است..

.....صفحه ۹۰.....

شمال و جنوب

۲۰- منظور از اصطلاح «شمال و جنوب» در جامعه شناسی چیست؟

از آن جا که بیشتر کشورهای صنعتی و ثروتمند در نیمکره شمالی زمین و اغلب کشورهای فقیر در نیم کره جنوبی قرار دارند،

از تقابل کشورهای فقیر و غنی به تقابل شمال و جنوب یاد می کنند.

۲۱- اصطلاح شمال و جنوب از چه زمانی رایج شد؟ دلیل را ذکر کنید.

عمدتا بعد از جنگ جهانی دوم به کار برده شد. زیرا برخی اندیشمندان معتقد بودند که چالش بلوک شرق و غرب، چالش اصلی

نیست بلکه چالش اصلی بین کشورهای غنی و فقیر است.

۲۲- برای اشاره به چالش بین کشورهای فقیر و غنی، چه اصطلاحات سیاسی وجود دارد؟

الف) شمال و جنوب (ب) جهان اول، دوم و سوم (پ) توسعه یافته و عقب مانده
ت) مرکز و پیرامون (ث) استعمارگر و استعمارزده

۲۳- منظور از اصطلاح سیاسی جهان اول، دوم و سوم را بنویسید؟

جهان اول: کشورهای سرمایه‌داری و بلوک غرب جهان دوم: کشورهایی که در کانون بلوک شرق قرار داشتند.
جهان سوم: کشورهایی که خارج از بلوک شرق و غرب قرار داشتند و تحت نفوذ آن‌ها واقع شده‌اند.

۲۴- اصطلاح سیاسی کشورهای توسعه یافته و عقب مانده را شرح دهید؟

از کشورهای صنعتی و ثروتمند با عنوان کشورهای توسعه یافته یاد می‌شود و به کشورهای دیگر هنگامی که با آن‌ها مقایسه می‌شوند، کشورهای عقب مانده، توسعه نیافته یا در حال توسعه می‌گویند.

۲۵- کدام یک از اصطلاحات سیاسی به مفهوم «الگو بودن» کشورهای غنی برای کشورهای فقیر اشاره دارد؟

اصطلاح سیاسی کشورهای توسعه یافته و عقب مانده

۲۶- اصطلاح مرکز و پیرامون به چه معناست؟ این اصطلاح را چه کسانی به کار می‌رود؟

به نقش مرکزی کشورهای ثروتمند و صنعتی اشاره دارد.

این اصطلاح را کسانی به کار می‌برند که معتقدند، کشورهای پیرامونی به سبب نوع عملکرد کشورهای مرکزی، در موقعیت ضعف و فقر قرار می‌گیرند.

.....صفحه ۹۱.....

۲۷- منظور از این عبارت چیست؟

«کشورهای پیرامونی به سبب نوع عملکرد کشورهای مرکزی، در موقعیت ضعف و فقر قرار می‌گیرند».

یعنی جوامع غربی، چالش‌های درونی خود را از طریق استثمار کشورهای غیرغربی حل می‌کنند. زیرا با ثروتی که از کشورهای پیرامونی به دست می‌آورند، رفاه عمومی را برای کارگران و اقشار ضعیف جوامع غربی تامین می‌کنند و مشکلات حاد درونی را به بیرون از مرزهای خود انتقال می‌دهند. آن‌ها با سرمایه‌گذاری‌های مشترک و معاهدات بین‌المللی، انتقال ثروت از کشورهای پیرامون به کشورهای مرکز را تسهیل می‌کنند.

۲۸- اصطلاح سیاسی استعمارگر و استعمارزده توسط چه کسانی به کار می‌رود؟

این اصطلاح را کسانی به کار می‌برند که چالش و نزاع بین کشورهای غنی و فقیر را به ابعاد اقتصادی محدود نمی‌کنند و به ابعاد فرهنگی آن نیز توجه دارند. از نظر این گروه، مشکل کشورهای فقیر تنها ضعف اقتصادی و صنعتی آن‌ها نیست بلکه خودباختگی فرهنگی و الگوپذیری مقلدانه آن‌هاست.

۲۹- کدام اصطلاح سیاسی در تقسیم‌بندی کشورها، علاوه بر ابعاد اقتصادی، به ابعاد فرهنگی نیز توجه دارد؟

اصطلاح استعمارگر و استعمارزده

۳۰- تقابل شمال و جنوب به کدام دسته از چالش‌های جدید غرب ارتباط دارد؟

چالش جهانی (فرامنطقه‌ای)

۳۱- تقابل شمال و جنوب چه ارتباطی با چالش‌های درونی کشورهای غربی دارد؟

تقابل شمال و جنوب، چالشی جهانی است و در صورتی که فعال شود، بسیاری از چالش‌های درونی کشورهای غربی، دیگر بار فعال خواهند شد.

تحلیل تصاویر درس دهم

تصویر صفحه ۸۵

تصاویری از جنگ های مختلف در دوران معاصر بویژه جنگ اول و دوم جهانی به موضوع درس یعنی جنگ ها و تقابل های جهانی ارتباط دارد.

تصاویر صفحه ۸۶

هر سه تصویر مربوط به تندیس کودکان قربانی، درگیری غیرنظامیان (کودکان و زنان) و بنای گنبد گنباکو روایت گر وقایعی از جنگ جهانی دوم است. این تصاویر به میزان خشونت صورت گرفته در جنگ جهانی دوم اشاره دارد. همچنین نشان می دهد صنعتی شدن جامعه به تنهایی نمی تواند تضمین مطمئنی برای کاهش جنگ باشد و حتی می تواند میزان تلفات جنگ را گسترده تر کند.

تصاویر صفحه ۸۷

بحران موشکی کوبا(دو تصویر بالا)، جنگ ویتنام (تصویر پایین - سمت راست) و جنگ کره (تصویر پایین - سمت چپ) نشان دهنده شرایط رقابت و تقابل بین دو بلوک شرق و غرب طی جنگ سرد است و این امر را اثبات می کند که پس از پایان جنگ جهانی دوم نیز صلحی پایدار برقرار نشد.

تصویر صفحه ۸۸

تصویر مرتبط با نظریه جنگ تمدن ها (برخورد تمدن ها) هانتیگتون است که قلمرو حوزه های تمدنی مختلف (۹ تمدن) را نشان می دهد.

تصاویر صفحه ۸۹ (بالای صفحه)

زنگ صلح از سکه های اهدایی کودکان ساخته شده است، و هدیه ای از سوی انجمن سازمان ملل ژاپن می باشد که در مقر سازمان ملل قرار دارد. این زنگ با هدف یادآوری «هزینه انسانی جنگ» ساخته شده است.

تصاویر صفحه ۸۹ (پایین صفحه)

تصاویر اشاره به شرایط ناگوار کودکان یمن در جنگ دارد. بر اساس محتوای زیرنویس تصویر این استنباط حاصل می شود که سازمان ملل به دلیل تاثیر پذیری از قدرت های سیاسی و مسایل مالی در کنترل خشونت و پیشگیری از این جنگ موفق نبوده است.

تصویر صفحه ۹۰

قلمرو جغرافیایی کشورهای شمال (صنعتی و ثروتمند) و جنوب (فقیر) را نشان می دهد.

تصاویر صفحه ۹۱

کشورهای آفریقایی به کشورهای پیرامونی تعلق دارند و منابع غنی آن ها توسط کشورهای مرکزی به شکل های مختلف غارت می شود. تصویر پوستر، قاره آفریقا را به صورت چاه نفت (نمادی از منابع غنی) نشان می دهد که در حال اتمام است همچنین قاره آفریقا به شکل انسان سیاه پوستی تصویر شده که غمگین به نظر می رسد. نوشته پوستر « آفریقا، نگران نباش... ما خواهیم رفت زمانی که (کارمان) به پایان برسد». با زبان طعنه، نیت کشورهای مرکزی و سلطه گر را نسبت به قاره آفریقا بیان می کند.

پاسخ سوالات متن درس دهم

پرسش متن صفحه ۸۵

بر اساس آیات قرآن: جامعه واحد و جامعه پراکنده

گفتگو کنید صفحه ۸۹

سوال اول:

جنگ ها و تنش های فعلی جهان و بویژه منطقه خاورمیانه نشان می دهد که با صلح پایدار فاصله زیادی وجود دارد. سازمان ملل و شورای امنیت علی رغم تلاش های موجود، به دلیل آن که نهادی متاثر از موازنه های قدرت در جهان اند، قادر نیستند اقدام عملی مستقل، بی طرف و تعیین کننده انجام دهند.

سوال دوم:

پیامدهای اقتصادی جنگ جهانی اول برای ایران:

وقوع قحطی و گرسنگی (مانند قحطی همدان) - بحران مالی - فقر - شیوع بیماری

پیامدهای سیاسی جنگ جهانی دوم برای ایران:

ایران اگرچه در ابتدا اعلام بی طرفی کرد، اما نهایتاً درگیر جنگ شد. در ۳ شهریور ۱۳۲۰ نیروهای شوروی و بریتانیایی به ایران حمله کردند. پیامد سیاسی اصلی این واقعه کناره گیری اجباری رضاخان و انتقال سلطنت به پسرش محمدرضا پهلوی بود.

گفتگو کنید صفحه ۹۱

-رابطه چالش فقر و غنا با شکل گیری بلوک شرق و غرب در جهان

بلوک شرق متکی به نظریات مارکسیسم و کمونیسم بود. این نظریات به عنوان راه حل هایی برای چالش فقر و غنا در غرب ارائه شده بودند. در نتیجه شکل گیری بلوک شرق و غرب یکی از پیامدهای وجود چالش فقر و غنا می باشد.

-رابطه چالش فقر و غنا با تقابل شمال و جنوب در جهان

تقابل شمال و جنوب چالشی جهانی است که بواسطه گسترش چالش فقر و غنا در سطح جهان شکل گرفت زیرا کشورهای ثروتمند با استثمار و استعمار، منابع کشورهای فقیر را غارت و به کشور خود منتقل کردند.